

**Ministerieel besluit houdende bescherming als monument van gemeentehuis en
voormalige herenwoning te ARENDONK**

DE VLAAMSE MINISTER VAN BESTUURSZAKEN, BINNENLANDS BESTUUR,
INBURGERING, TOERISME EN VLAAMSE RAND

Gelet op de bijzondere wet van 8 augustus 1980 tot hervorming der instellingen, gewijzigd bij bijzondere wet van 8 augustus 1988, inzonderheid artikel 6, § 1, I, 7;

Gelet op het decreet van 3 maart 1976 tot bescherming van monumenten en stads- en dorpsgezichten, gewijzigd bij de decreten van 18 december 1992, 22 februari 1995, 22 december 1995, 8 december 1998, 18 mei 1999, 7 december 2001, 21 november 2003, 30 april 2004, 10 maart 2006 en 27 maart 2009;

Gelet op het besluit van de Vlaamse Regering van 13 juli 2009 tot bepaling van de bevoegdheden van de leden van de Vlaamse Regering, gewijzigd bij de besluiten van de Vlaamse Regering van 24 juli 2009, 4 december 2009, 6 juli 2010, 7 juli 2010, 24 september 2010, 19 november 2010, 13 mei 2011, 10 juni 2011, 9 september 2011 en 14 oktober 2011;

Gelet op het ministerieel besluit van 26 april 2011 houdende vaststelling van een ontwerp van lijst van als monument te beschermen gemeentehuis, Vrijheid 29 en voormalige herenwoning, Vrijheid 31 te ARENDONK;

Gelet op de behandeling van de uitgebrachte adviezen en ingediende bezwaren door Onroerend Erfgoed Antwerpen op datum van 18 oktober 2011, zoals voorgelegd aan de Koninklijke Commissie voor Monumenten en Landschappen;

Gelet op het advies van de Koninklijke Commissie voor Monumenten en Landschappen van 1 december 2011,

BESLUIT:

Artikel 1. Wordt beschermd, met inbegrip van de cultuurgooderen die er integrerend deel van uitmaken, zoals opgesomd in de lijst als bijlage van dit besluit, overeenkomstig de bepalingen van het decreet van 3 maart 1976 tot bescherming van monumenten en stads- en dorpsgezichten, gewijzigd bij de decreten van 18 december 1992, 22 februari 1995, 22 december 1995, 8 december 1998, 18 mei 1999, 7 december 2001, 21 november 2003, 30 april 2004, 10 maart 2006 en 27 maart 2009:

Wegens de historische, architectuurhistorische, de sociaal-culturele en de artistieke waarde

- als monument

GEMEENTEHUIS en voormalig vrederecht, gelegen te ARENDONK, Vrijheid 29;

bekend ten kadaster:

ARENDONK, 2e afdeling, sectie E, perceelnummer 108H deel zoals afgebakend op bijgevoegd plan

- als monument

VOORMALIGE HERENWONING, gelegen te ARENDONK, Vrijheid 31;

bekend ten kadaster:

ARENDONK, 2e afdeling, sectie E, perceelnummer 117F zoals afgebakend op bijgevoegd plan

Art. 2. Het algemeen belang dat de bescherming verantwoordt, wordt door het gezamenlijk voorkomen en de onderlinge samenhang van de volgende intrinsieke waarden gemotiveerd:

Wegens de *historische*, meer bepaald de *architectuurhistorische*, de *artistieke* en de *sociaal-culturele* waarde, met inbegrip van de cultuurgoederen die er integrerend deel van uitmaken, inzonderheid de bijhorende uitrusting en de decoratieve elementen:

Historische waarde:

De in het bouwprogramma conceptueel opgenomen dubbele functie van gemeentehuis/vrederecht in het nieuw gemeentehuis van 1905 refereert aan de positie van de gemeente Arendonk als kantonhoofdplaats. Tengevolge van de hervorming van ons rechtssysteem onder het Franse bewind waarbij in elke kantonhoofdplaats een vrederecht diende te worden opgericht, werd in een kantonhoofdplaats parallel met de bouw van een nieuw gemeentehuis de functie van vrederecht mee opgenomen in het bouwprogramma.

Historische, meer bepaald *architectuurhistorische* waarde:

- Het gemeentehuis en de herenwoning zijn exemplarisch als in diverse stijlen opgetrokken voorbeelden van zowel openbare als private burgerlijke bouwkunst uit het begin van de 20^e eeuw.
- Ondanks de inplanting in een rijbebouwing vormt het gemeentehuis van Arendonk samen met de nabijgelegen parochiekerk een beeldbepalend bouwwerk dat het centrum, een smal driehoekig plein, sterk domineert, structureert en karakteriseert.
- Het gemeentehuis van Arendonk (1905) is exemplarisch voor de sinds 19de eeuw opkomende bouwtypologie van gemeentehuizen, in casu conceptueel als gemeentehuis/vrederecht opgetrokken in neogotische stijl en naar ontwerp van de provinciale architect in functie, bouwmeester Jules Taeymans (1872-1944). Het hoofddaccent van zijn werk als provinciaal architect lag bij de burgerlijke architectuur van vooral gemeentehuizen en scholen. Zijn meest karakteristieke werken realiseerde hij bij

de bouw van verschillende gemeentehuizen. Hij bleef daarbij steeds trouw aan de neogotische of neotraditionele vormtaal, veelal geïnspireerd op de lokale baksteenarchitectuur. Niettemin wijkt de opdracht in Arendonk in zijn uitwendige vormgeving in vele opzichten af van het toenmalige prototype en heeft het in vergelijking met andere realisaties van Taeymans een vrij strenge uitstraling. Als een symmetrische en blokmatic opgebouwde constructie onder één zadeldak vertoont het gevelschema uitgezonderd het centraal bel-etagebalkon geen enkele uitsprong noch de typische trappartij met bordes. Het meestal prominent aanwezige torenvolume is in dit ontwerp herleid tot een hoger opgetrokken middelste travee met in het verlengde een spitse dakruiter, het veelal toegepaste souterrain en de bel-etage zijn hier vervangen door twee volwaardige verdiepingen waarin de verschillende diensten van gemeente en vrederecht werden onder gebracht. Het overwegend gebruik van baksteen met enkel de decoratieve en structurele elementen in natuursteen kadert in de Kempische traditie. Veel van de oorspronkelijke planindeling en aankleding is intact bewaard gebleven waardoor het programma van gemeentehuis/vrederecht duidelijk herkenbaar en afleesbaar blijft.

- De herenwoning is een voorbeeld van de destijds talrijke, maar thans schaars wordende burger- en herenhuizen van ca. 1900 die in en nabij de dorpskern, veelal langs de belangrijkste verkeersaders, werden opgetrokken. Naast de voor het neoclassicisme kenmerkende bepleisterde voorgevel met fraai uitgewerkt inkomrisaliet, vensteromlijstingen en borstweringen, gevelbeëindiging en ijzeren dakbekroning bleven op de begane grond twee aaneengeschakelde salons in eclectische stijl bewaard.

Artistieke waarde:

- Door het in contrasterende materialen opgebouwde repetitieve gevelschema, de detaillering in het metselwerk alsook de bedaking met monumentaal uitgewerkt dakvenster, bewaarde dakkapellen en dakruiter verwordt de straatgevel van het gemeentehuis te Arendonk (1905) tot een 'pronkgevel'. Samen met de uit de bouwperiode bewaarde planindeling alsook de aankleding en afwerking van de belangrijkste vertrekken en trapzaal met onder meer balklagen, parket- en cementtegelvloeren, binnendeuren, lambriseringen, schouwmantels en bordestrap, enig meubilair en decoratieve elementen verlenen het geheel een logische samenhang, een stilistische eenvormigheid en aldus een artistieke meerwaarde. De in bijlage opgelijste cultuurgoederen maken integrerend deel uit van het monument en worden mee opgenomen in de bescherming. Een deel van het meubilair werd door Jules Taeymans zelf ontworpen (1907-1909).

- Bij de herenwoning (nr. 31) zijn de uitwerking van het neoclassicistische exterieur en eclectische interieur met een uit de bouwperiode bewaarde afwerking van twee aangeschakelde salons op de begane grond bepalend voor de artistieke meerwaarde van dit pand.

Sociaal-culturele waarde:

- Het gemeentehuis van Arendonk (1905) is een representatief voorbeeld van een gemeentehuis/vrederecht uit het begin van de 20^e eeuw met een opvallende veruiterlijkte vormgeving binnen een gemeentelijke plattelandscontext als teken van burgerlijke macht en rechterlijke autonomie, in casu een kantonhoofdplaats. De ligging van het gemeentehuis op het plein bestendigt de juxtapositie van (symbool van de)

'gemeentelijke overheid' en 'rechterlijke macht' versus (symbool van de) 'kerkelijke overheid' vertaald door de nabijgelegen kerk.

- De herenwoning getuigt van de woon- en leefwijze van de welgestelde burgerij op het einde van de 19de - begin 20^e eeuw.

Art. 3. Met het oog op de bescherming zijn van toepassing:

De beschikkingen van het besluit van de Vlaamse Regering van 17 november 1993 tot bepaling van de algemene voorschriften inzake instandhouding en onderhoud van monumenten en stads- en dorpsgezichten, gewijzigd bij besluit van de Vlaamse Regering van 23 juni 2006, 5 juni 2009 en 4 december 2009 en 10 juni 2011 (Belgisch Staatsblad 10 maart 1994, 22 augustus 2006, 18 september 2009, 11 januari 2010 en 2 augustus 2011).

Brussel,

21 FEB. 2012

Vlaams minister van Bestuurszaken, Binnenlands Bestuur, Inburgering,
Toerisme en Vlaamse Rand

Geert BOURGEOIS